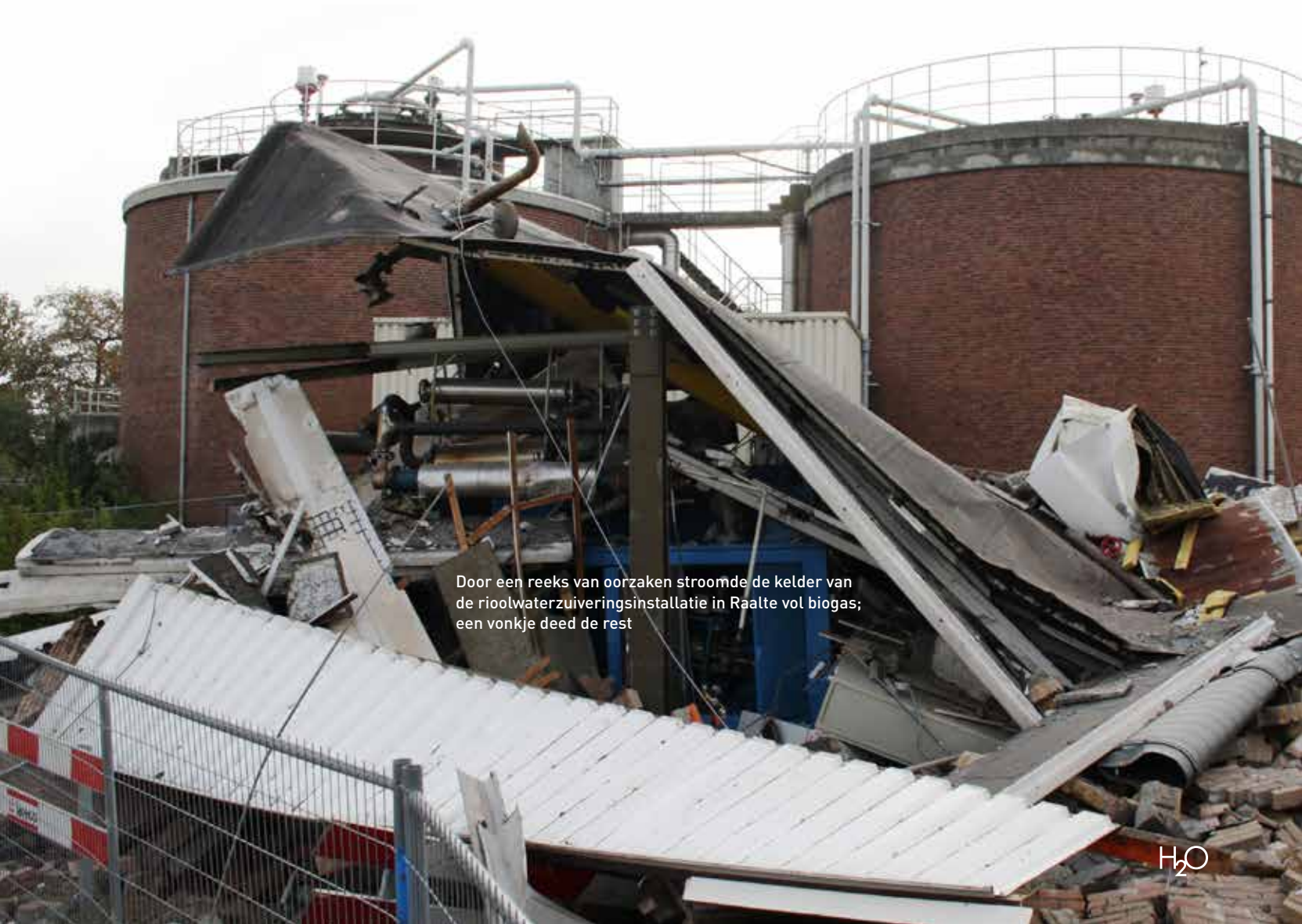

EEN KNAL MET EEN BOODSCHAP VOOR IEDEREEN

In oktober ontplofte de rioolwaterzuivering in Raalte door defecten in de installatie voor de productie van biogas. De schade was enorm. Hoe heeft dijkgraaf Herman Dijk van Waterschap Groot Salland deze gebeurtenis en de nasleep ervaren?

Door een reeks van oorzaken stroomde de kelder van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Raalte vol biogas; een vonkje deed de rest

Waar was u op zondag 21 oktober 2012, rond acht uur 's morgens?

"Ik was thuis en kreeg een voicemail van de secretaris-directeur van het waterschap. 'Neem direct contact op, Raalte is ontploft'. Dan denk je: dat is een grap. Of in elk geval: het is niet letterlijk zo bedoeld. We hadden eerder een probleem gehad met de zuivering daar, dus het zou wel metaforisch bedoeld zijn. De werkelijkheid was anders."

Wat was het eerste beeld?

"Enorme schade. Het was een combinatie geweest van een *explosie* en een *implosie*. In de kelder van de rioolwaterzuivering had zich een grote hoeveelheid biogas verzameld. Dat was geëxplodeerd, waarbij het dak eraf vloog. Door het verdwijnen van alle zuurstof ontstond vervolgens een onderdruk die ervoor zorgde dat de wanden naar binnen storten. Eigenlijk was dat nog een geluk; daardoor bleven de meeste brokstukken in de buurt."

Wat was uw eerste zorg?

"Ik begreep al vrij snel dat er geen mensen bij betrokken waren. Er was niemand aanwezig op het complex. Het eerste probleem was dat de zuivering stil lag. We hebben tankwagens besteld om de inhoud van de riolen weg te brengen naar andere zuiveringsinstallaties. Dat was mogelijk, want het regende niet en de aanvoer was dus redelijk beperkt. Minder dan 24 uur later hadden we de zuiveringsinstallatie overigens al weer *houtje touwtje*, voor zeg 60, 70 procent, aan het draaien. Met mobiele beluchters, want de vaste beluchters lagen vol met puin."

Was u voorbereid?

"Op zo iets reken je niet. Vergelijk het met een vliegtuig dat neerstort. Nauwelijks kans dat het gebeurt en toch gebeurt het soms. In zulke omstandigheden merk je overigens wel dat een waterschap als organisatie is ingericht op het reageren op problemen: er worden meteen een actieteam en een calamiteitenteam – onder leiding van de secretaris-directeur – gevormd. En daarboven een beleidsteam onder leiding van de dijkgraaf. Afhankelijk van het onderwerp, het probleem en het escalatieniveau wordt het juiste team betrokken." >

Dijkgraaf Herman Dijk staat na het ongeluk de lokale media te woord

De installatie in Raalte functioneerde weer grotendeels binnen 24 uur

ONTPLOFFING

Onderzoeksinstituut Kiwa NV onderzocht de ontploffing op de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Groot Salland in Raalte (Overijssel). Rond twee uur 's nachts werd een gasalarm genegeerd door een medewerker die ervoor was aangesteld dit in de gaten te houden. Als gevolg van een veelheid aan – technische en menselijke – factoren kwamen automatische reacties evenmin op gang. De kelder van de rioolwaterzuivering kon zich hierdoor vullen met biogas, dat door onbekende oorzaak tot ontploffing kwam. Er deden zich geen persoonlijke ongelukken voor. Het rapport van Kiwa is te lezen op de website van Waterschap Groot Salland: www.wgs.nl

Wat was de strategie bij het zoeken naar de oorzaken?

“Ten eerste het mobiliseren van deskundigheid en objectiviteit. Vandaar dat Kiwa gevraagd is een onderzoek te doen. Ten tweede volstrekte openheid en transparantie. Dat mogen burgers in zo'n situatie van een overheidsorganisatie verwachten.”

Toen u de conclusies las, was uw eerste gedachte toen: wat is het hier een puinhoop?

“Nee, ik dacht: wat een onwaarschijnlijke samenloop van omstandigheden. Een groot aantal dingen op rij is misgegaan. Mechanismen die automatisch in werking moeten treden, hebben achtereenvolgens niet gefunctioneerd.”

Wie is dat te verwijten?

“Dat blijkt in zulke omstandigheden vaak heel moeilijk vast te stellen. Menselijke factoren spelen wel een rol. In één van de leidingen waardoor biogas loopt, zat een verzakking. Daarin kan zich condens verzamelen en dat kan verstopping veroorzaken. Om dat te voorkomen, was een condenswatervoorziening in de leiding aangebracht, waaruit het water kon weglopen. Een waterslot moest voorkomen dat ook het gas zou ontsnappen. Maar de druk werd te groot, het water is uit het waterslot gedrukt en het gas kon de kelder gaan vullen. De mensen die dat hebben aangelegd, hebben zich nooit gerealiseerd dat dit wel eens de zwakste schakel in het systeem zou kunnen worden. Ze wisten ook dat er altijd nog een vlamdover zou zijn als de druk te hoog zou oplopen, maar die zat om onverklaarbare redenen vol met prut. Is dat verwijtbaar? Ik denk het niet. Wie had zo'n scenario kunnen verzinnen?”

Maar de gaswacht, die om twee uur 's nachts het eerste alarm doorkreeg, heeft dat wel genegeerd.

“Daarop is inderdaad niet gereageerd en hij had mogelijk de zaak kunnen redden.”

Wat heeft u met hem gedaan?

“Deze medewerker werkt nog steeds voor ons, overigens niet meer als wachtdienstmedewerker. Verder ga ik hier niet op in vanwege de privacy.”

De kritiek was dat u niet bereid was schuldigen aan te wijzen.

“In een interview met *De Stentor* heb ik gezegd dat ik het belangrijker vind dat we leren uit hetgeen is gebeurd dan dat we *barbertjes* laten hangen. Daarmee heb ik absoluut niet bedoeld te zeggen dat we mensen ongemoeid laten die duidelijk aanwijsbare fouten gemaakt hebben. Dat heeft men er wel van gemaakt, maar daarvan is geen sprake. Het is in zo'n situatie overigens heel lastig om schuldigen aan te wijzen. Bovendien betreft het onze eigen mensen maar in beperkte mate: de installatie is gebouwd en wordt onderhouden door uitstekend bekend staande bedrijven.”

Wat heeft u dan wél geleerd?

“Een rapport van de Inspectie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft ons aan het denken gezet. Deze inspectiedienst heeft onderzoek gedaan bij onze rioolwaterzuiveringsinstallatie in Zwolle, waar de zaken volgens ons prima op orde waren. Het wordt daar allemaal voortdurend in de gaten gehouden door ter zake kundige bedrijven.”

Desalniettemin had de inspectie de nodige kritiekpunten. We waren het beslist niet op alle punten eens met het rapport van de Inspectie, maar de kern van de kritiek was niet onterecht: de afhankelijkheid van menselijk handelen is veel groter dan wenselijk is. Vaak gaat het om kleine dingen: is er een aparte checklist bij een bepaald proces, zoals het hoort, of is die checklist opgenomen in een groter document? Mensen maken gemakkelijk fouten. Daaruit hebben wij als hoofdboodschap gedestilleerd: we hebben het minder goed op orde dan we dachten. Om het scherp te stellen: wij dachten dat we het beter voor elkaar hadden dan de burens, alleen is bij ons de installatie ontploft. Tja..."

Wat is dus het echte probleem?

"Je denkt dat je het op orde hebt, terwijl dat niet het geval is. Dat heeft wellicht ook te maken met bedrijfscultuur en die is bij ons vast niet veel anders dan bij andere waterschappen. Daarom hebben we onze bevindingen en ervaringen ook zoveel mogelijk gedeeld met collega-waterschappen. En daarvan is door de collega's volgens mij dankbaar gebruik gemaakt."

Wat betekent dat voor uw organisatie?

"We moeten vooral werken aan onze bedrijfscultuur. Zijn we bereid te leren? We zijn geneigd te denken 'we doen het goed', maar durven we ons af te vragen 'wat kan er beter?'. Misschien moeten we ons als waterschappen vaker afvragen: wat kan er beter? Dat is een kwestie van cultuur en die kan beter."

Wat heeft de ontploffing van 21 oktober met u persoonlijk gedaan?

"Ik ben redelijk rationeel, en ik ben nu misschien wel beter voorbereid op verrassingen waar je niet één, twee, drie op rekent. Ik ervaar wat meer onrust. We hadden als organisatie veel krediet, maar we moeten eerlijk zijn: daarvan is op dit moment niet veel over. Dat moeten we terugverdienen." |

'Het is in zo'n situatie heel lastig om schuldigen aan te wijzen'

CONGRES OVER VEILIGHEID IN DE WATERSECTOR

De risico's van biogasinstallaties komen ook aan de orde op woensdag 18 september, als in Houten (Utrecht) het nationale congres 'Veiligheid = mensenwerk' wordt gehouden. Het congres, dat wordt georganiseerd door de themagroep Veiligheid in de watersector van Koninklijk Nederlands Waternetwerk (KNW), is bedoeld voor iedereen in de watersector die direct of indirect betrokken is bij het onderwerp veiligheid.

Tijdens het ochtendprogramma, dat om 9.30 uur begint (inloop vanaf 9.00 uur) houdt Ron Smits, onderzoeksmanager bij de Onderzoeksraad voor de Veiligheid een *keynote speech*. Daarna komen twee *good practices* aan de orde. Het middagprogramma (vanaf 13.30 uur) bestaat uit parallelsessies, waarbij de bezoekers zelf kunnen kiezen aan welke sessies ze willen deelnemen. Onderwerpen die in de workshops aan de orde zullen komen zijn onder meer: veilig ontwerpen, veiligheidsopleidingen, gezondheidsrisico's en beroepsziekten, veilig onderhouden van installaties en dergelijke.

Wijnand Schuurman en Harry van der Liende vertellen tijdens een van de workshops over de risico's van biogasinstallaties.

Tijdens een open debat en met prikkelende stellingen, wil KNW de deelnemers uitnodigen mee te praten over wat het uitbesteden van veiligheid inhoudt.

Locatie: Van der Valk, Hoofdveste 25, Houten. Kosten € 295 voor leden en € 395 voor niet-leden.

www.waternetwerk.nl